

Компетентнісний підхід у конструюванні завдань до художнього твору

Снегір'ова В.В.

Одним із найважливіших аспектів педагогічної діяльності є оцінювання здобутих результатів, в ході якого можна встановити успішність і ефективність навчального процесу. В умовах переорієнтування шкільної освіти на компетентнісну парадигму перед учителями постало завдання зміни традиційних підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів і розширення інструментарію оцінки. Педагог має опанувати методи і прийоми, що дають змогу оцінювати предметні, метапредметні й особистісні результати школяра на різних етапах навчального процесу. Причому, оцінка повинна стати засобом мотивації учня до досягнення високих освітніх результатів і особистісного розвитку. Ці завдання покликане розв'язати формувальне (внутрішнє) оцінювання.

Формувальне оцінювання – це «оцінювання для навчання» (М. Пінська); це механізм, що забезпечує вчителя інформацією, яка потрібна йому, щоб удосконалювати навчальний процес, знаходити найбільш ефективні методи, а також мотивувати учнів до навчання.

Основні відмінності формувального оцінювання від зовнішнього стандартизованого (сумарного):

- формувальне оцінювання націлене на визначення індивідуальних досягнень кожного учня, на виявлення прогалин в освоєнні ним певного шкільного предмета з метою заповнити їх з максимальною ефективністю і не передбачає порівняння результатів різних учнів;
- це скоріше не бальна, а словесна, описова система;
- учень отримує доступ до оцінювання: він розуміє, як (за якими критеріями) його оцінюють, і стає свідомим учасником процесу навчання;
- формувальне оцінювання забезпечує зворотний зв'язок: дає інформацію про те, чого учні навчилися, а також про те, як учитель реалізував поставлені навчальні цілі;
- формувальне оцінювання спрямовує навчання: виконавши завдання, учні дізнаються про те, якого рівня вони досягли і в якому напрямку їм потрібно рухатися далі.

Предметом такого оцінювання є певний рівень сформованості предметних і ключових компетентностей. Особливість компетентності як результату освіти полягає в тому, що вона в порівнянні з іншими освітніми результатами є інтегрованим результатом; дає змогу розв'язувати комплекс

задач (на відміну від елемента функціональної грамотності); існує у формі діяльності, а не інформації про неї (на відміну від знання); удосконалюється не шляхом автоматизації і перетворення в навичку, а шляхом інтеграції з іншими компетентностями; проявляється усвідомлено (на відміну від навички). Ключові компетентності як результат освіти стають основою для формування компетентності особистості, яка виявляється в готовності суб'єкта ефективно організовувати внутрішні і зовнішні ресурси для досягнення поставленої мети.

На практиці компетентності формуються через компетентнісно орієнтовані завдання або застосування методу проектів. Докладніше зупинимося на сутності КОЗ та особливостей їх використання в навчальному процесі.

Компетентнісно орієнтоване завдання визначають як інтегративну дидактичну одиницю, що включає зміст, технології навчання і оцінювання навчальних досягнень учнів та забезпечує розвиток як предметних, так і ключових компетентностей. Однією з його основних рис є технологічність, яка передбачає наявність чіткої структури (стимул, формулювання завдання, джерело інформації, модельна відповідь). Стержнем КОЗ, за переконанням багатьох дослідників, є проблемність їх, формулювання у вигляді задачі, оскільки задачі пробуджують в учнів прагнення до пізнання, пошуку нового, невідомого для себе і тим самим стимулюють мотиваційну сторону навчання.

У шкільній практиці склалася форма подачі компетентнісно-орієнтованих завдань у вигляді таблиці, із зазначенням компетентності, що має сформуватися у ході виконання конкретного КОЗ, а також його складників: стимулу, формулювання, джерела інформації та критеріїв оцінки.

На наш погляд, пред'явлення завдань у такій формі є доцільним з метою контролю й оцінювання навчальних досягнень школярів: учень чітко бачить завдання, алгоритм та умови успішного виконання його.

Наведемо приклад побудови КОЗ за романом М. де Сервантеса «Дон Кіхот» (8 клас):

Стимул (занурює в контекст завдання, мотивує на виконання)	Вам потрібно написати твір на тему «Дон Кіхот – печальний образ чи пародія?» Образ Дон Кіхота викликає гарячі суперечки навіть зараз, через понад чотири століття після створення безсмертного роману. Щоб ваш твір був повним і цікавим, варто ознайомитися з різними точками зору щодо нього.
Формулювання у вигляді задачі	Ваш клас розділився на дві групи. Одна вважає, що Дон Кіхот – просто клоун, безумець, боєць з

	вітряними млинами, інша вбачає у Дон Кіхоті благородного дивака, що намагається діяти згідно зі своїми переконаннями, без урахування реальності. Кожна група має представити аргументи на користь своєї точки зору, а також поставити запитання опонентам.
Джерело інформації для успішного виконання завдання	М. де Сервантес. «Дон Кіхот» І. Тургенєв. «Гамлет і Дон Кіхот» Г. Кочур. «Сервантес і його “Дон Кіхот”»
Інструмент перевірки (інформація для вчителя)	Незалежна група експертів (учнів) визначають, яка група була переконливішою в дискусії. Критерії оцінювання: - точність формулювання позиції виступаючих; - аргументованість точки зору; - самостійність міркувань; - уміння вести діалог з опонентами (культура поведінки, культура мовлення); - мовна грамотність. Бонусні бали нараховуються за цікаві і змістовні запитання опонентам, а також за висунення контраргументів

За стандартною схемою пред'явлення КОЗ на початку продемонстрованої таблиці-завдання (завдання у вигляді таблиці) потрібно додати ще дві колонки:

Компетентність (ключова чи (і) предметна) і аспект	Компетентність: ключова комунікативна Аспект: 1. Уміння публічно виступати. 2. Уміння вести діалог, аргументовано доводити свою точку зору. 3. Уміння вислуховувати опонента і задавати контрзапитання. 4. Уміння з повагою ставитися до точки зору опонента
--	---

Проте й після додавання цієї частини таблиці інформація про КОЗ не вичерпується, адже в процесі виконання поставленого завдання учень реалізовуватиме й предметні компетентності:

- читацьку, оскільки потрібно дібрати важливі для аргументації

фрагменти художнього тексту;

- літературознавчу (під час читання й аналізу зазначених критичних статей);
- ціннісно-сміслову (у процесі формулювання висновків й аргументації власної позиції) тощо.

З'ясувати сутність цих завдань можна, проаналізувавши їх відмітні характеристики. Це:

1. Проблемність. Компетентнісно-орієнтовані завдання повинні містити в своїй основі навчальну проблему.
2. Зацікавленість (особистісна значущість, стимул) для учнівської аудиторії певного віку.
3. Діяльнісний компонент. Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання має передбачати застосування різних узагальнених способів дій, в першу чергу розумових (аналіз, порівняння, узагальнення, абстрагування, синтез та ін.).
4. Усвідомленність. Усвідомленню процесу та результату виконання компетентнісно-орієнтованого завдання сприяє поєднання колективних та індивідуальних форм роботи, наприклад, обговорення завдання спільно всією групою учнів, організація дискусії під час роботи в малих групах або в процесі парної роботи.
5. Рефлексивність. Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання має завершуватися рефлексивними діями учня, який не тільки оцінює результат своєї навчальної діяльності, а й аналізує процес виконання завдання («Що потрібно врахувати при виконанні аналогічних завдань?» тощо).

У конструюванні компетентнісно орієнтованих завдань пропонуємо вчителям користуватися таксономією Б. Блума в модифікації Л. Андерсона, Д. Красвола, І. Фішман та ін., де кожна категорія навчальних цілей розкривається через систему дій, заданих з допомогою спеціальних дієслів («дієслів Блума»).

Категорії навчальних цілей	Діяльність учнів	Дієслова для конструювання завдань
Відтворення	запам'ятовування і відтворення вивченого матеріалу	назвіть, розкажіть, укажіть, виберіть, опишіть тощо

Розуміння	опанування і готовність до перетворення матеріалу	поясніть, роз'ясніть, знайдіть, визначте, замініть, доберіть приклади, побудуйте тощо
Використання	використання здобутих знань у нових ситуаціях	використайте, виконайте завдання за допомогою..., розширте список, складіть, розробіть, сплануйте дії у відповідності до... тощо
Аналіз	розподіл інформації на складові частини, встановлення взаємозв'язків	проаналізуйте, порівняйте, установіть зв'язок, розрізніть, розподіліть тощо
Синтез, оцінка	Узагальнення та оцінювання інформації згідно визначених критеріїв	висловіть свою думку, дайте оцінку, прорецензуйте, аргументуйте свою думку, надайте докази тощо
Творчість	Створення на основі здобутих знань нового продукту	створіть, перетворіть (текст в таблицю, схему), запропонуйте свій варіант, переформатуйте, систематизуйте, підготуйте доповідь, напишіть есе тощо

Пропонуємо блок завдань до вивчення комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич» (8 клас) на основі цього конструктора:

№	Завдання	Категорія навчальних цілей
---	----------	----------------------------

1.	Яким ви уявляєте пана Журдена з діалогу навчителів музики і танців на початку п'єси? Прокоментуйте їхні репліки щодо нього.	Відтворення, розуміння, аналіз
2.	Яку головну мету переслідують навчителі, долучаючи «міщанина-неука» до гарного смаку?	Аналіз
3.	Яка думка про Журдена складається у читача (глядача) за його зовнішнім виглядом, судженнями про моду, мистецтво? Пан Журден справді прагне бути освіченим чи лише вдає такого?	Відтворення, аналіз, синтез
4.	Зверніть увагу, які науки і мистецтва обирає для себе Журден. Чим він керується в цьому виборі? У чому комізм сцен навчання Журдена фехтування, правильної вимови голосних, діалогу про записку-освідчення маркізі?	Відтворення, аналіз, синтез
5.	Таким чином, головне для Журдена в його прагненні шляхетності – наслідування аристократів, їхнього способу життя, звичок, моди тощо. Це дуже швидко засвоюють усі навколо – найняті ним навчителі, кравець, слуги – і починають маніпулювати ним, тобто використовувати кожен у своїх цілях. Прокоментуйте в зв'язку з цим сцени з другої дії (яви 8 і 9.)	Аналіз, оцінка
6.	За часів Мольєра при королівському дворі були дуже популярні театральні вистави, які супроводжувалися музикою, танцями, піснями. Яку роль, на вашу думку, відіграє балет в аналізованих сценах комедії?	Синтез, оцінка
7.	Прагнучи набратися розуму, «щоб не пасти задніх у пристойному товаристві»,	Аналіз, синтез, оцінка

	<p>Журден, однак, не послідовний у своїх вчинках. Поспостерігайте за поведінкою героя в залежності від того, хто перед ним (дія 3, яви 3, 4.) Як виявляється характер Журдена в суперечках із дружиною і служницею Ніколь? Чому він лабузиться перед Дорантом? (Робота в групах.)</p>	
8.	<p>Ви переконалися, що оточення Журдена, крім його дружини і служниці, підігрують йому, маючи кожен свій зиск. Найбільш витонченим маніпулятором у п'єсі є представник придворної знаті граф Дорант. Прокоментуйте сцени, в яких Мольєр викриває його. Яким ми бачимо Журдена в цих сценах – смішним чи жалюгідним? (Робота в групах.)</p>	Аналіз, синтез, оцінка
9.	<p>У класицистичній п'єсі персонажів ділили на позитивних і негативних. Клеонт, наречений дочки Журдена, - явно позитивний персонаж. Прочитайте монолог Клеонта в сцені, де він просить у Журдена руки Люсіль. Порівняйте життєву позицію його і Журдена. У чому Клеонт протиставлений Журдену? (Дія 3, ява 12.)</p>	Аналіз, синтез, оцінка
10.	<p>«У тому, що я знаюся зі знатними панами, видно мій здоровий глузд», - каже Журден. Та прагнення стати шляхтичем призводить його до повної втрати здорового глузду. Прокоментуйте, як він стає заручником свого марнославства, як розігрують його всі, починаючи слугою і закінчуючи власною дочкою (дія 4, ява 5.) Яка роль в розумінні ідейного змісту п'єси східної буфонади посвячення Журдена в «мамамуши»?</p>	Аналіз, синтез, використання

11	Над чим сміється Мольєр: над запізнілим потягом Журдена до наук чи над захопленням фальшивими кумирами, що доходить до низькопоклонства, коли людина втрачає свою людську гідність? У яких сценах комедії це виявляється найбільш яскраво?	Аналіз, синтез
12.	Особливістю класицистичної комедії є й те, що автор в уста одного з героїв вкладає своє ставлення до зображуваного, передає власні думки. Такі герої називаються <i>резонерами</i> . Чи є в комедії Мольєра резонер? Хто він? Які думки доносить до глядача і читача?	Аналіз, синтез, використання
13.	Однією з важливих особливостей творчості Мольєра є викриття аристократичної культури. Як висміюється ця культура в комедії «Міщанин-шляхтич»? З якими образами вона пов'язана?	Аналіз, синтез, використання
14.	Поміркуйте, чому після першої постановки п'єси придворна знать не прийняла її?	Синтез
15.	Мольєр є драматургом-новатором, творцем комедії-балету. З якими обставинами пов'язана поява цього жанру в його творчості?	Відтворення
16.	(Робота в групах.) Розподіліть між собою ролі і розіграйте улюблені сцени з комедії в класі.	Творчість

Докладніше про це див. [1]

Проаналізувавши представлений блок завдань до художнього тексту, легко зробити висновок, що компетентності (в т.ч. ключові) формуються в ході всього навчального процесу, якщо специфічні особливості літератури як шкільного предмета використовуються повною мірою. А це насамперед, урахування сприйняття художнього твору як мистецтва слова; поступове нарощування труднощів у завданнях; підтримування мотивації навчання в

ході розроблення завдань; забезпечення взаємозв'язку завдань, спрямованих на розвиток емоційної та інтелектуальної сфер, читацької та аналітичної діяльності учнів.

Систему завдань до художнього тексту з урахуванням цих методичних принципів розроблено у підручниках з інтегрованого курсу «Література (російська та зарубіжна)» для 5 – 9 класів, зокрема [2, 3]. У запропонованій у підручниках системі завдань аналіз художнього тексту поділено на кілька етапів, які в сукупності ведуть учня від безпосереднього сприйняття до поглибленого, створюючи при цьому сприятливі умови не тільки для осмислення тексту твору, а й для зацікавленого читання його, для набуття досвіду занурення в художній текст, розвитку в учнів умінь роботи з ним і формування предметних компетенцій. Завдання об'єднано в рубрики, що робить їх особливо наочними («Ваші перші враження, роздуми, оцінки», «Заглибимось у текст твору», «Для дискусії», «Для самостійної роботи», «Для майбутніх філологів» «Розширюємо культурний кругозір»). Така структура викликає в учнів рефлексію й установку на конкретну діяльність.

Окремо варто сказати про характер і види завдань, представлених у згаданих підручниках досить різноманітно. Це, зокрема:

- виразне читання;
- використання евристичних і проблемних завдань;
- інсценування;
- завдання, що сприяють вихованню в учнів емпатії;
- завдання, які потребують конкретизації читацької та аналітичної діяльності учнів;
- завдання у формі пізнавальних задач.

Пізнавальні задачі в методичний апарат підручників з інтегрованого курсу літератури («російська і зарубіжна») запровадила Л. Сімакова. Умовою в цих задачах є результати безпосереднього сприйняття учнями художнього тексту (враження після першого прочитання твору) або результати поглибленого вивчення твору, а також культурологічні (рідше – історико-літературні) відомості, що стосуються досліджуваного твору. Умова (інформативний текст) пізнавальної задачі актуалізує «знання та враження учнів і водночас викликає рефлексію, емоційну та інтелектуальну реакцію. Запитання, що входить до складу задачі, оголює неповноту знань і вражень учнів і тим самим (що дуже важливо під час вивчення художнього твору) викликає у них бажання повернутися до потрібного тексту і перечитати його» [4]. Наприклад, у ході вивчення трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта» серед запитань на етапі поглибленого аналізу твору Л. Сімакова пропонує такі пізнавальні задачі:

- Прислухайтесь до слів Джульєтти:

Як море, доброта моя безкрая,
Як море, дна не має і любов,
Що більше їх я віддаю тобі,
То більше їх у мене зостається...

Як ви розумієте це зізнання героїні? (*Завдання для дівчат*)

- На початку XVII століття в бібліотеці Оксфордського університету в Англії був один екземпляр однотомного видання п'єс Шекспіра, який постійно читали студенти. Особливо затертими виявилися сторінки, де описується остання зустріч Ромео і Джульєтти (акт III, сцена V).

Чим, на вашу думку, так хвилювала ця сцена молодь часу Шекспіра?

Завдання рубрики *«Для майбутніх філологів»* завершують систему завдань до виучуваного твору. Вони надають додаткові можливості для тих учнів, які виявляють особливий інтерес до предмета, а також для всіх, хто захоче спробувати свої сили та виконати завдання підвищеної складності. Як правило, усі вони мають або пошуковий, або проблемний характер і вимагають звернення не лише до тексту виучуваного твору, а й до інших джерел: творів інших авторів, музики, образотворчого мистецтва, архітектури, кіно тощо.

Приклади завдань з рубрики *«Для майбутніх філологів»*:

- *Підготуйте виступ на тему «Поєднання веселого сміху і сатири в комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич». Знайдіть ілюстрації до твору і підготуйте на основі їх презентацію до виступу;*
- *Вергілій мріяв створити такий епос, який би художньо перевершив поеми Гомера. Він розумів, що це надто складно і любив повторювати: «Легше вкрасти у Геркулеса палицю, ніж у Гомера вірш». Ви переконалися, що численні епізоди «Енеїди» написані за гомерівськими зразками. Водночас багато що у Вергілія виглядає по-іншому. Прочитайте уривок «Щит Енея» (книга 8, вірші 626—731) і зверніть увагу на зміст картин, зображених на щиті. Прокоментуйте вислів «...на тому щиті, прозираючи роки майбутні, вирізьбив владар огню (Вулкан) італійців майбутні пригоди...». Чому на щиті Енея, засновника Риму, зображено в основному війни?*

Розширюючи знання учнів, активізуючи їхній інтерес і бажання глибше осмислити твір, такі завдання дають змогу здійснювати індивідуальний підхід до навчання, сприяють розвиткові літературно обдарованих школярів.

Окремо варто сказати про рубрику *«Розширюємо культурний кругозір»*, яка дає змогу посилити культурологічний підхід у вивченні зарубіжної літератури. Цьому сприяє різноманітна інформація історико-літературного,

мистецтвознавчого, культурологічного характеру, так чи інакше пов'язана з творчістю того чи іншого письменника. Ця рубрика, як і всі інші в підручниках, містить запитання і завдання для учнів, реалізуючи і посилюючи тим самим діяльнісний підхід у навчанні. Наведемо завдання з цієї рубрики до вивчення теми «Романтизм» у 9 класі [3]:

-Задушевность романтической лирики, богатство и многообразие песенного жанра находят отклик в творчестве композиторов-романтиков. Особенно примечательна вокальная лирика Ф. Шуберта и Р. Шумана. Оба они проявили большой интерес к лирическим циклам, созданным романтическими поэтами. Так, знаменитая «Книга песен» немецкого поэта-романтика Г. Гейне была положена на музыку Р. Шуманом и звучала как единое произведение со сквозным действием. Мировую славу завоевали циклы песен Ф.Шуберта «Прекрасная мельничиха» (1823), «Зимний путь» (1827) на стихи В. Мюллера, одного из самых задушевных немецких поэтов, которого Гейне считал своим учителем. Композиторы-романтики с помощью музыкальных средств выражали глубину и богатство внутреннего мира человека.

Установите других представителей романтизма в мировом и русском музыкальном искусстве. Примите участие в подготовке проекта «Романтизм в музыке». Составьте список поэтических произведений, положенных на музыку, установите фамилии композиторов и известных исполнителей, подготовьте музыкальные записи.

Покажемо приклад системи завдань до художніх творів у наведеному підручнику для 9 класу.

Дж. Байрон. «Прометей»

Углубимся в текст стихотворения

1. Вам как читателям уже известен образ Прометея как героя греческого мифа, трагедии Эсхила, поэзии Т. Шевченко, И. Франко, Леси Украинки и др. Каким предстает Прометей в одноименном стихотворении Байрона?
2. Какие художественные средства уже в первой части произведения представляют Прометея как романтического героя? Прокомментируйте их.
- 3 Прометей — вечный образ. В его обрисовке поэты разных времен и народов использовали богоборческие и тираноборческие мотивы. Этот образ безоговорочно положительный. Таков он и в стихотворении Байрона, но все же подан в ином, романтическом ключе, с некоторой долей романтической иронии. Найдите и прокомментируйте этот прием во второй части произведения.
4. Какие романтические символы подчеркивают трагичность образа Прометея?

5. В какой части стихотворения наиболее полно воплощен главный романтический конфликт — идеала с действительностью?
6. Найдите в произведении поэтически сформулированную Байроном его собственную романтическую идею свободы.
7. Байрон писал: «Прометей всегда так занимал мои мысли, что мне легко представить себе его влияние на все, что я написал». В чем величие созданного им образа титана?

Для самостоятельной работы

1. Подготовьте выразительное чтение стихотворения «Прометей».
2. Дайте развёрнутый ответ на вопрос: в чём особенность байроновского образа Прометея?

Дж. Байрон. «Мазепа»

Обратимся к тексту поэмы

1. Какое впечатление произвела на вас история, описанная в поэме? Почему ее можно назвать романтической?
2. В основу поэмы положена легенда, взятая Байроном из «Истории Карла XII» Вольтера, о тайной любовной связи молодого Мазепы с женой польского шляхтича. Узнав об этом, граф велел привязать Ивана нагим к дикой лошади и выпустить ее на свободу. Лошадь была с Украины и убежала туда, притащив с собой Мазепу, полумертвого от усталости и голода. Его нашли и приютили крестьяне. Благодаря превосходству своего ума и образования он пользовался большим почетом среди казаков, слава его росла, и вскоре он стал украинским гетманом.

Почему этот сюжет заинтересовал романтика Байрона?

Углубимся в текст поэмы

1. Каким мы видим Мазепу уже с первых строк поэмы? Чем он привлекает короля Карла? С кем сравнивает его шведский правитель?
2. Чем завораживает читателя рассказ Мазепы? Как описывает он короля Яна Казимира и его супругу? В чем разница в этих описаниях?
3. Прочитайте портрет Терезы, воспроизведенный героем (глава 5). Какие черты обнаруживают в ней романтическую красавицу? Почему этот портрет его автор называет «тенью Терезы»?
4. Как рассказывает Мазепа о рождении любви между ним и Терезой (глава 6)? Какие привлеченные автором и мастерски воспроизведенные переводчиком поэтические средства помогают нам ощутить всю прелесть этого чувства?
5. Обратите внимание на искренность, исповедальность воспоминаний героя о своей любви (глава 7). Какие высказывания Мазепы позволяют читателю

судить о нем, как о байроническом герое, которым обуревают роковые страсти?

6. Пушкин считал, что самым завораживающим в поэме «Мазепа» является ее сюжет. Он писал, что Байрон «поражен был только картиной человека, привязанного к дикой лошади и несущегося по степям. Картина, конечно, поэтическая, и зато посмотрите, что он из неё сделал... не ищите тут ни Мазепы, ни Карла, ни сего мрачного, ненавистного, мучительного лица, которое проявляется во всех почти произведениях Байрона: он выставил ряд картин одна другой разительнее — вот и всё: но какое пламенное создание! Какая широкая, быстрая кисть!»

Какие самые яркие картины характеризуют этот сюжет как романтический? Подготовьте их выразительное чтение.

Для дискуссии

1. Согласитесь, что читателя захватывает не только сюжет поэмы с его необычностью и динамичностью картин, но и весь накал чувств, которые переживал герой:

Представьте ж ярость, боль, испуг, —

Всю смену вынесенных мук, —

Озноб мой, голод, горе, стыд,

Раздетость, горький хмель обид!

Удастся ли герою превозмочь все эти испытания или он игрушка в руках судьбы?

3. По словам Ф. И. Тютчева, Байрон был «могучим, величавым, восторженным хулителем мироздания». Согласны ли вы с мнением знаменитого русского поэта-романтика? Аргументируйте свою мысль, посылаясь на изученные произведения Байрона.

4. Современный литературовед Виталий Орлов пишет: «Драматические опыты писателей-романтиков очень сложны для современного уха, современного глаза, потому что знаково наша жизнь очень упростилась. Мы не готовы откликнуться на ту глубину мысли, которая заключена в их произведениях, тем более если они написаны стихами». Как вы расцениваете это высказывание?

Для будущих филологов

1. Дон Жуан — вечный образ; к нему обращались писатели и поэты разных времён и народов: Ж.-Б. Мольер, Э.Т.А. Гофман, П. Мериме, А. Пушкин и многие др. (Всего Дон Жуану посвящено около 140 произведений). Впервые рассказы о рыцаре-сластолюбце, мужественном феодале, беспечно и безнаказанно посвящающем жизнь чувственности, не щадящем жен и дочерей простых людей, появились в глубине средних веков в народной поэзии. Героя

легенды рассматривали как охотника за женскими сердцами, как богоборца, как индивидуалиста-скептика, как бунтовщика против общественного лицемерия.

- Прочитайте роман в стихах Дж. Байрона «Дон Жуан» и подготовьте выступление на тему «Образ Дон Жуана в одноимённом романе Байрона».

2. И. В. Гёте писал: Поэзия лорда Байрона становилась у нас все более и более популярной, по мере того как начинали ближе узнавать особенности этого необыкновенного гения: так что одно время казалось, что мужчины и женщины, девушки и юноши почти забыли свое происхождение и свою национальность. Благодаря тому, что его произведения было легко доставать и приобретать, у меня самого вошло в привычку изучать их. Он был для меня дорогим современником, и я в мыслях своих охотно следил за ошибочными уклонениями его жизни».

- Что вы считаете главным в оценке творчества Байрона его современником, немецким писателем Гёте?

Расширяем культурный кругозор

Сюжет поэмы Байрона «Мазепа» увлек сразу нескольких больших художников: Теодора Жерико, Эжена Делакруа, Жозефа Верне, Гюстава Буланже и др. Это была своеобразная «мазепиана» в европейской живописи XIX века.

- Установите названия картин, посвященных романтическому образу Мазепы, и создайте видеоряд с комментарием.

В. Быков. «Альпийская баллада»

Обратимся к тексту повести

1. Какие чувства и раздумья возникли у вас после прочтения повести «Альпийская баллада»?
2. Назовите эпизоды, которые произвели на вас наибольшее впечатление?
3. Сформулируйте проблемы, поднятые в повести. Какие из них вы хотели бы обсудить в классе?

Углубимся в текст повести

1. Впервые читатель встречается с главным героем, когда того преследуют эсэсовцы с собаками. Каким мы видим Ивана в схватке с псом-волкодавом? Почему ему удалось победить натасканную на беглецов немецкую овчарку?
2. Как ведет себя Иван, повстречавшись с девушкой-беглянкой? Что удивило его в ней и «сбило с толку»? Какое было его первое решение относительно непрошеной попутчицы? Почему оно изменилось?
3. Опишите поведение девушки в сложной и опасной обстановке побега. Как

- она относится к своему случайному попутчику, чем помогает ему?
4. Как удалось Ивану и Джулии выбраться из «чудовищного комбината смерти»? Что побудило героя перед самым побегом совершить рискованный поступок, который мог стоить ему жизни? Как он характеризует Ивана? (Глава 4.)
 5. К чему стремились беглецы, спасаясь от эсэсовцев? Был ли у них план дальнейших действий? Какое трудное чувство пришлось преодолевать героям, кроме всех лишений опасного пути? Обратившись к тексту, прокомментируйте мысли и переживания героев. Как и из чего рождается между ними взаимная симпатия, а затем и любовь? (*Задание групповое*)
 7. Герои В. Быкова чаще всего пребывают в пороговой ситуации – между жизнью и смертью, когда нужно делать выбор и брать ответственность не только за себя, но и за других. Кто берет на себя всю полноту ответственности в повести «Альпийская баллада»? С помощью каких художественных приемов автор передает напряженное внутреннее состояние героя? Приведите примеры, обратившись к ключевым эпизодам повести (главы 7, 10, 12) (*Задание групповое*)
 8. О чем говорят герои друг с другом в пути? Какие вопросы их интересуют более всего и сближают (глава 11)?
 9. Когда, после какого своего поступка Иван почувствовал, что Джулия стала для него «родным человеком» (глава 13)?
 10. Какой один и тот же тревожный сон все время видел Иван? Что он символизировал? После какого события в его жизни этот сон перестал ему сниться? С какими с душевными переменами в жизни героя это связано (главы 13 -14)?
 11. После суток опасного, полного смертельных неожиданностей и зимнего холода движения через горный перевал в Триест, к партизанам, когда Джулия совсем ослабла, и Ивану пришлось нести ее на спине, герои, следуя тропе, неожиданно попали в зону лугов. Какая картина открылась перед их взором? Найдите и прочитайте ее описание вслух (глава 15.)
 12. Какие чувства овладели героями? Почему они были не в силах противиться им? Как проводят герои свой самый счастливый день (Главы 15 – 20)? Каким раздумьям предаются? О чем говорят, мечтают?
 13. Какие сюжетно-композиционные элементы повести раскрывают перед читателем мысли, чувства, переживания главного героя – Ивана Терешка? Приведите их примеры.
 14. Почему безмятежность охватывает Ивана лишь ненадолго? Чье близкое присутствие постоянно отравляет жизнь героев?

15. Как относятся эсэсовцы к беглому немецкому гефтлингу? Почему Иван жалеет его, понимая, что эта жалость может стоить жизни ему и Джулии?
16. Как ведет себя каждый из героев, поняв, что в их жизни остались считанные минуты (глава 24)?
17. Какое значение для понимания нравственного пафоса повести имеет письмо Джулии, данное «вместо эпилога»?

Для дискуссии

1. Было ли решение Ивана столкнуть Джулию в пропасть единственно правильным в создавшейся ситуации?
2. В одном из своих интервью писатель сказал, что красота вряд ли может спасти мир, что она сама нуждается в спасении. Удалось ли ему реализовать эту мысль в повести «Альпийская баллада»?

Для самостоятельной работы

1. Поразмышляйте, почему повесть В. Быкова имеет название «Альпийская баллада».
2. Создайте эссе «Три дня свободы и любви» по повести В. Быкова «Альпийская баллада».

Расширяем культурный кругозор

Повесть В. Быкова «Альпийская баллада» имела широкий культурный резонанс в искусстве. В 1965 г. в Белоруссии вышел одноименный художественный фильм (реж. Б. Степанов), в 1967 г. белорусский композитор Евгений Глебов создал балет «Альпийская баллада». В Омском драматическом Лицейском театре (Россия) поставлен спектакль «Альпийская баллада» (реж. С. Тимофеев).

?

1. Чем привлекает это произведение представителей разных искусств? Почему оно актуально и в наши дни?

У процесі роботи головним орієнтиром для оцінювання учнівської діяльності були чинні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів із зарубіжної літератури. Втім інколи, з огляду на специфіку завдання, виникала потреба визначити разом з учнями бали для оцінювання, які потім співвідносились з державними критеріями. Така спільна робота з визначення критеріїв оцінювання сприяла розумінню учнями навчальної мети завдань, підвищенню відповідальності за якість їх виконання.

Література:

1. ВВ Снегирева. Формувальне оцінювання на уроках зарубіжної літератури / Зарубіжна література: методичні рекомендації МОН

України щодо організації навчального процесу в 2017/2018 навчальному році; оновлені на компетентнісній основі навчальні програми для 5–9-х класів ЗНЗ; методичні коментарі провідних науковців щодо впроваджен. К., 2017, УОВЦ" Оріон". С. 72-75.

2. В.В. Снегирёва, Л.А. Симакова, А.Д. Орлова. Литература. 6 класс. Київ, «Вежа», 2006, 256 с.
3. Снегирева В.В. Симакова Л.А. Литература (русская и зарубежная): учебник для 9 класса рус. яз. обуч. Кам'янець-Подільський, Абетка, 2017, 288 с.
4. Курач, Лариса Іванівна, Корсаков, Володимир Олексійович, Сімакова, Лідія Анатоліївна, Снегирева, В. В. and Бакуліна, Наталія Валеріївна (2011) *Проблеми конструювання підручників з мов та літератур етнічних меншин для початкової та основної школи* Дослідження за темою. Педагогічна думка, м. Київ, Україна.– С. 51 – 83.